

MACONDO

reg. & sce. Sudabeh Mortezaei / fot. Klemens Hufnagl / mon. & pro. Oliver Neumann / met Ramasan Minkailov (Ramasan), Aslan Elbiev (Isa), Kheda Gazieva (Aminat) e.a. / Oostenrijk / 98' / 2014 / dis. Cinéart

Verhaal

'Wolven zijn niet zo gevaarlijk. Mensen zijn gevaarlijker.'

De elfjarige Ramasan woont met zijn moeder en zijn twee jongere zusjes in een buitenwijk van Wenen. Zijn vader is omgekomen in Tsjetsjenië in de strijd tegen de Russen. Ramasan zorgt voor zijn zusjes wanneer zijn moeder werkt, doet boodschappen en voetbalt met zijn vrienden. Wanneer Isa in zijn leven komt, een vroegere vriend van zijn vader, wordt het moeilijk voor Ramasan om het ideaalbeeld dat hij van zijn vader heeft te bewaren en te aanvaarden dat zijn moeder belangstelling toont voor een andere man.

Achtergrond

Ramasan komt uit Tsjetsjenië, nu een autonome republiek binnen de Russische Federatie, maar lang een deel van Rusland. Al vanaf de 18de eeuw, onder het bewind van Peter de Grote, is er strijd geweest met Rusland om de onafhankelijkheid. Aan het einde van de vorige eeuw zijn er twee oorlogen geweest: de eerste van 1994 tot 1996, de tweede begon in 1999. De oorlogen waren gruwelijk, zowel van Tsjetsjeense (met o.m. bomaanslagen en gijzelingen) als van Russische kant (met extreem geweld, verkrachtingen, sluipschutters in de steden, het vernielen van huizen ...)

Macondo is een wijk aan de rand van Wenen met appartementen die speciaal zijn neergezet voor de opvang van vluchtelingen. De wijk bestaat vanaf 1956, toen massa's Hongaren voor de Russen vluchtten. De naam 'Macondo' komt van de Chilenen die er ook gezeten hebben, naar het fictieve dorp uit *Honderd jaar eenzaamheid* van Gabriel García Marquez. Op het moment waarop de film zich afspeelt was er een grote groep Tsjetsjenen. Regisseur Sudabeh Mortezaei (zelf gevlucht uit Iran) kwam daar veel mensen tegen met elk hun eigen heel specifieke verhaal. Ze koos voor fictie omdat ze dan dieper kon gaan: in een documentaire zouden mensen niet veel durven te zeggen, om culturele redenen, maar ook uit angst om hun asielaanvraag in gevaar te brengen.

In de Tsjetsjeense cultuur wordt de oudste zoon hoofd van het gezin als de vader overlijdt. Een van zijn taken is het beschermen van de eer van zijn moeder en zijn zusjes.

Thema's

MACONDO is een coming-of-agefilm: een film over een jongere die evolueert naar volwassenheid. Ramasan leert een aantal belangrijke lessen: dat het pad van de misdaad niet het beste is, dat het verhaal van zijn vader niet zo mooi en heroïsch is als hij dacht en dat wraak nergens toe leidt.

De (afwezige) vader is een thema op zich. Ten eerste moet Ramasan het beeld dat hij heeft van zijn vader sterk bijstellen, eerst wanneer hij per ongeluk hoort dat die zijn moeder (tegen haar zin maar volgens de traditie) ontvoerd heeft om met haar te trouwen, en dat zij nooit veel liefde voor hem gevoeld heeft ('Het was moeilijk', zegt ze). Dan is er Isa, de vriend van de vader, die Ramasan vertelt dat de Tsjetsjenen zich evenmin als de Russen erg correct gedragen hebben in de oorlog, en dat Ramasans vader en hijzelf heel wat domme dingen gedaan hebben. Ramasan zoekt naar een vaderfiguur, die hij even vindt in Isa, maar ook in de oudere man die zich opwerpt als een soort leider van de Tsjetsjenen en die de jonge mannen in het gareel probeert te houden.

De cultuurclash is een derde thema. Ramasan woont in Oostenrijk en spreekt al behoorlijk Duits; hij moet dan ook vaak voor zijn moeder tolken. Maar sommige

onderwerpen (bijv. of zijn moeder een vriend heeft) zijn taboe. Het strakke Oostenrijkse systeem, waarin officiële documenten uiterst belangrijk zijn, is ook moeilijk voor Ramasan en zijn moeder. Ze houden sterk vast aan hun Tsjetsjeense gemeenschap, waar ze volgens Tsjetsjeense tradities handelen.

Het vluchtelingentema is nu wel heel actueel. Heel subtiel wordt duidelijk gemaakt dat gezinnen niet zomaar alles achterlaten. Ramasan is getraumatiseerd door wat hij heeft meegemaakt, al spreekt hij dat niet uit. Maar als hij zijn huis moet tekenen, tekent hij een appartementsgebouw dat in brand staat en een tank op straat. Isa beseft dat Ramasans angst voor wolven op het terrein zijn oorsprong heeft in de vlucht uit Tsjetsjenië, die blijkbaar ook zijn gruwelijke momenten gekend heeft.

Stijl

De camera blijft bijna voortdurend bij Ramasan. Als we een shot van boven naar beneden zien, zoals in het begin van de film, heeft dat geen symbolische betekenis, maar is het gewoon de blik van de jongen. Vaak volgt de camera Ramasan terwijl hij wandelt en zien we hem vrij lang op de rug.

De shots duren vrij lang, langer dan we gewend zijn uit Amerikaanse films. Dat helpt ons het gevoel te begrijpen van mensen die wachten, die niet verder kunnen met hun leven tot hun asielaanvraag in orde is. Het brengt ons ook dichterbij Ramasan, die vaak observeert zonder iets te zeggen. Zijn gevoelens lezen we af aan kleine veranderingen in zijn gezicht, een miniem fronsje bijvoorbeeld. Het is dan ook niet overbodig dat er zo veel close-ups van de jongen zijn.

Dat die lange, rustige shots zo bedoeld zijn, merken we wanneer Ramasan boos is op Isa en de shots korter worden en de beweging veel sneller gaat.

Vragen (na de film)

- 1 Wat zou de reden kunnen zijn dat de groep Chilenen hun wijk de naam van een fictief dorp uit een bekende roman gaven?
- 2 Ramasan wordt aan de ene kant als min of meer volwassen beschouwd, maar soms ook als een kind. Geef voorbeelden. Hoe ziet hij zichzelf?
- 3 Bespreek de relatie tussen Ramasan en zijn moeder.
- 4 Waarom verzet Ramasan zich zo sterk tegen de toenadering tussen Isa en zijn moeder?
- 5 Isa is een wijs man. Geef voorbeelden.
- 6 De sofa in het bos heeft een metaforische betekenis. Ten eerste is er de plek waar hij staat. Leg uit. Maar de sofa staat ook voor de relatie tussen Ramasan en Isa. Verklaar.
- 7 Ramasan staat drie keer bij het schrijn voor zijn vader (de muur met zijn foto en zijn zwaard). Je kunt er zijn veranderende houding aan aflezen. Verklaar.
- 8 De zusjes zijn niet veel jonger dan Ramasan, maar toch gedragen ze zich compleet anders. Hoe zou dat komen?
- 7 Kun je een moment opnoemen waarop de camera niet bij Ramasan blijft? Waarom is dat zo gedaan volgens jou?
- 9 Geef voorbeelden van het onbegrip tussen de Oostenrijkers en de Tsjetsjenen. Waar komt dat uit voort?
- 10 Ramasan voelt zich aangetrokken tot de twee kleine criminelen. Als hij bij hen is, neemt hij al hun waarden over. Geef voorbeelden. Wat doet hem dan toch besluiten om zich van hen af te keren?